

Warszawa, 26.06.2023

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

II.510.258.2023.MT

Sąd Najwyższy

Izba Karna

Plac Krasińskich 2/4/6

00-951 Warszawa

Wniosek

Rzecznika Praw Obywatelskich

Na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jednolity: Dz. U. z 2023 r. poz. 1058., dalej jako: uRPO) oraz art. 83 § 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jednolity: Dz. U. z 2023 r. poz. 1093), w związku z ujawnionymi w orzecznictwie Sądu Najwyższego rozbieżnościami w wykładni art. 626 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2022 r., poz. 1375, dalej jako: k.p.k.) w zw. z art. 190 ust. 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 grudnia 2022 roku (sygn. akt. SK 78/21) uchylającym treść normy prawnej tj. § 17 ust. 1 pkt. 2 oraz § 17 ust. 2 pkt. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 roku w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2019 r. poz. 18, z późn. zm.)

wnoszę o

rozstrzygnięcie następującego zagadnienia prawnego:

Czy orzeczenie w przedmiocie rozstrzygnięcia o kosztach wydawane w trybie art. 626 § 2 k.p.k. mieści się w pojęciu *innego rozstrzygnięcia na zasadach i w trybie określonym w przepisach właściwych dla danego postępowania*, o którym mowa w art. 190 ust. 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a jeżeli tak, to czy wobec eliminacji z porządku prawnego norm prawnych zawartych w § 17 ust. 1 pkt. 2 oraz § 17 ust. 2 pkt. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 roku w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2019 r. poz. 18, z późn. zm.), obrońcom oraz pełnomocnikom przysługuje uprawnienie do skorzystania ze skutków wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 grudnia 2022 r. o sygn. akt. SK 78/21 poprzez wnioskowanie na podstawie art. 626 § 2 k.p.k. o uzupełnienie (podwyższenie) wynagrodzenia za pomoc prawną z urzędu, świadczoną w postępowaniach zakończonych prawomocnym orzeczeniem sądu powszechnego, opartych, w części dotyczącej rozstrzygnięcia o kosztach postępowania, na niekonstytucyjnej normie prawnej ?

Rzecznik Praw Obywatelskich stwierdził wystąpienie rozbieżności dotyczących interpretacji przez Sąd Najwyższy i *ex auctoritate* sądy powszechne art. 626 § 2 k.p.k. w zw. z art. 190 ust. 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 grudnia 2022 roku (sygn. akt. SK 78/21), na mocy którego uchylono treść norm prawnych § 17 ust. 1 pkt. 2 oraz § 17 ust. 2 pkt. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 roku w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2019 r. poz. 18, z późn. zm.)

W ramach kwerendy zidentyfikowano odmienne sposoby rozpoznania wniosków adwokatów, w oparciu o art. 626 § 2 k.p.k. w zw. z art. 190 ust. 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

II

Według pierwszego stanowiska, zaprezentowanego w uzasadnieniu orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego (pkt. 169 uzasadnienia wyroku) z dnia 20 grudnia 2022 roku, sygn. akt. SK 78/21: uprawnionym, w celu realizacji skutków orzeczenia sądu konstytucyjnego, przysługuje wniosek o uzupełnienie wyroku, w oparciu o art. 626 § 2 k.p.k. w zw. z art. 190 ust. 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej¹.

Możliwość oraz konieczność takiego postępowania została potwierdzona postanowieniem **Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 2022 roku, sygn. akt. V KZ 57/20**, w którego uzasadnieniu wskazano:

Na obecnym etapie Sąd Najwyższy dostrzega możliwość uczynienia zadość wskazaniom zawartym w cytowanym wyroku Trybunału Konstytucyjnego i zniesieniu niekorzystnych dla wnioskodawczyni skutków zastosowania wyżej wskazanego przepisu podustawowego w oparciu o instytucję uzupełniającego orzeczenia w przedmiocie kosztów postępowania (art. 626 § 2 k.p.k.). Ten tryb procedowania znajduje bowiem zastosowanie także w sytuacji, kiedy zasądzono obrońcy wynagrodzenie, lecz nie w pełnej wysokości (D. Świecki, Czynności procesowe obrońcy i pełnomocnika w sprawach karnych, Warszawa 2015, s. 290- 291). Bezspornie natomiast właściwa wysokość kosztów (różnica między sumą zapłaconą a należącą się wnioskodawczyni) stała się sądowi znana dopiero po wydaniu zapadłego wcześniej rozstrzygnięcia.

Skorzystanie z trybu określonego w art. 626 § 2 k.p.k. nie pozbawia wnioskodawczyni prawa do poddania tego orzeczenia kontroli instancyjnej, czyniąc tym samym zadość standardom konstytucyjnym, także i w tym zakresie.

¹ Trybunał Konstytucyjny konstatuje wprost: „Na podstawie niniejszego wyroku, skarżący ma możliwość wystąpienia do właściwego sądu z wnioskiem na podstawie art. 190 ust. 4 Konstytucji w związku z art. 626 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2022 r. poz. 1375, ze zm.)”, Wyrok TK z 20.12.2022 r., SK 78/21, OTK-A 2023, nr 20.

Z tych wszystkich względów zaskarżone zarządzenie należało uchylić, a wniosek adw. J. G., jako zmierzający do dodatkowego ustalenia i zasądzenia kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej oskarżonemu z urzędu, przekazać do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w W., który jest rzeczowo i miejscowo właściwy do wydania postanowienia uzupełniającego w trybie art. 626 § 2 k.p.k.².

Co najistotniejsze, ten sposób rozstrzygnięcia zaprezentowany został także w licznych orzeczeniach sądów powszechnych. Owa linia orzecznicza składa się m.in. z: wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 2 marca 2023 roku, sygn. akt. II Aka 5/23 (kopia stanowi Załącznik 1); postanowienia Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 21 lutego 2023 roku, sygn. akt. II AKzw 1038/18 (kopia stanowi Załącznik 2); postanowienia Sądu Okręgowego w Katowicach, sygn. akt. XVI K 176/21 (kopia stanowi Załącznik 3); postanowienia Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 12 stycznia 2023 roku, sygn. IV Ka 1471/21 (kopia stanowi Załącznik 4); postanowienia Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 23 stycznia 2023 roku, sygn. IV Ka 875/22 (kopia stanowi Załącznik 5); postanowienia Sądu Rejonowego dla Krakowa – Krowodrzy w Krakowie z dnia 20 lutego 2023 roku, sygn. II K 870/21/K (kopia stanowi Załącznik 6); postanowienia Sądu Rejonowego w Szczecinie - Prawobrzeże i Zachów w Szczecinie z dnia 16 lutego 2023 roku, sygn. III K 152/17 (kopia stanowi Załącznik 7); postanowienia Sądu Rejonowego w Oświęcimiu z dnia 9 lutego 2023 roku, sygn. II K 827/17 (kopia stanowi Załącznik 8), postanowienia Sądu Rejonowego dla Krakowa Nowej-Huty w Krakowie z dnia 17 lutego 2023 roku, sygn. II K 1195/19/N (kopia stanowi Załącznik 9); postanowienia Sądu Rejonowego w Sosnowcu z dnia 6 kwietnia 2023 roku, sygn. III K 1053/20 (kopia stanowi Załącznik 10); postanowienia Sądu Rejonowego w Sosnowcu z dnia 3 kwietnia 2023 roku, sygn. IX K 1283/20 (kopia stanowi Załącznik 11); postanowienia Sądu Rejonowego w Sosnowcu z dnia 4 kwietnia 2023 roku, sygn. III K 551/20 (kopia stanowi Załącznik 12); postanowienia Sądu Rejonowego dla Warszawy-Woli w Warszawie z dnia 21 marca 2023 roku, sygn. IV K 208/22 (kopia stanowi Załącznik 13); postanowienia Sądu Rejonowego w Koszalinie z dnia 31 stycznia 2023 roku, sygn. II K 18/21 (kopia stanowi Załącznik 14); postanowienia Sądu Rejonowego w Koszalinie z dnia 10 lutego 2023 roku, sygn. II K 27/20 (kopia stanowi Załącznik 15) postanowienia Sądu Rejonowego dla Łodzi-Widzewa w Łodzi z dnia 16 marca 2023 roku, sygn. IV K 1475/19 (kopia stanowi Załącznik 16); postanowienia Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 27 marca 2023 roku, sygn. II AKa 273/18 (kopia stanowi Załącznik 17); postanowienia Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 23 marca

² Postanowienie SN z 15.12.2020 r., V KZ 57/20, LEX nr 3177766.

2023 roku, sygn. IV Kz 373/23 (kopia stanowi Załącznik 18); postanowienia Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 15 marca 2023 roku, sygn. V Kow 1587/18 (kopia stanowi Załącznik 19); postanowienia Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 3 marca 2023 roku, sygn. IV Kz 159/23 (kopia stanowi Załącznik 20).

III

Według drugiego stanowiska, wniosek oparty o art. 626 § 2 k.p.k. nie znajduje podstaw do uzupełnienia wyroku w postępowaniu karnym, nawet w świetle orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego.

Powyższe stanowisko zaprezentowane zostało między innymi w **postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2023 roku, sygn. akt. V KK 4/21**, gdzie wskazano na niemożność zastosowania trybu art. 626 § 2 k.p.k. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu orzeczenia wskazał, iż:

(...) w sytuacji, gdy o kosztach orzeczono na podstawie przepisów wówczas obowiązujących, które dopiero następnie zostały uznane za niezgodne z konstytucją, właściwy tryb do ewentualnej korekty takiego rozstrzygnięcia przewidziany jest w art. 540 § 2 k.p.k. (...) z uzasadnienia wyroku Trybunału Konstytucyjnego, na który powołuje się obrońca, wynika wprost, że właściwym trybem do korekty wcześniejszego orzeczenia o kosztach postępowania (kosztach obrony z urzędu) jest art. 190 ust. 4 Konstytucji RP (pkt 3.3 uzasadnienia TK) i to wyłącznie w zakresie, w jakim organ ten stwierdził niekonstytucyjność konkretnych jednostek redakcyjnych rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości. Wprawdzie wskazano w tychże pisemnych motywach tryb postępowania wynikający z art. 626 § 2 k.p.k., lecz z przyczyn wyżej wyartykułowanych, tego rodzaju sposób procedowania należy wykluczyć odsyłając do jednoznacznego brzmienia art. 540 § 2 k.p.k.³

Linie orzecniczą, według której nie jest możliwe zastosowanie art. 626 § 2 k.p.k. tworzą m.in.: postanowienie Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 17 lutego 2023 roku, sygn. III Ko 7/23 (kopia stanowi Załącznik 21); postanowienia Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 22 lutego 2023 roku, sygn. IV Ka 1148/19 (kopia stanowi Załącznik 22); postanowienia Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 16 marca 2023 roku, sygn. IV Ka 1148/19 (kopia stanowi Załącznik 23); postanowienia Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 7 lutego 2023 roku, sygn. XI Ka 943/18 (kopia stanowi Załącznik 24); postanowienia Sądu Rejonowego w Węgrowie z dnia 2 lutego 2023 roku, sygn. II K 268/21 (kopia stanowi Załącznik 25); postanowienia Sądu Rejonowego w Gorlicach z dnia 1 lutego 2023 roku, sygn. II K 326/21 (kopia stanowi Załącznik 26); postanowienia

³ Postanowienie SN z 26.01.2023 r., V KK 4/21, LEX nr 3518157.

Sądu Rejonowego w Gorlicach z dnia 6 lutego 2023 roku, sygn. II K 70/20 (kopia stanowi Załącznik 27); postanowienia Sądu Rejonowego dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie z dnia 14 lutego 2023 roku, sygn. II K 1062/18/S (kopia stanowi Załącznik 28); postanowienia Sądu Rejonowego dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie z dnia 23 lutego 2023 roku, sygn. II K 1Ko 4989/18/S (kopia stanowi Załącznik 29); postanowienia Sądu Rejonowego dla Krakowa-Podgórze w Krakowie z dnia 16 lutego 2023 roku, sygn. II K 1477/20/P (kopia stanowi Załącznik 30); postanowienia Sądu Rejonowego w Krakowie z dnia 28 lutego 2023 roku, sygn. IV Ka 933/21 (kopia stanowi Załącznik 31); postanowienia Sądu Rejonowego dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi z dnia 20 lutego 2023 roku, sygn. IV Kp 43/18 (kopia stanowi Załącznik 32); postanowienia Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 21 marca 2023 roku, sygn. II AKa 231/20 (kopia stanowi Załącznik 33); postanowienia Sądu Okręgowego w Siedlcach z dnia 7 marca 2023 roku, sygn. II Kz 83/23 (kopia stanowi Załącznik 34); postanowienia Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 10 marca 2023 roku, sygn. XVIII K 76/19 (kopia stanowi Załącznik 35); postanowienia Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 22 marca 2023 roku, sygn. II AKz 141/23 (kopia stanowi Załącznik 36).

IV

Rozstrzygnięcie przedstawionych zagadnień prawnych jest szczególnie doniosłe, albowiem przepis art. 626 § 2 k.p.k. stanowi jedyną regulację prawną na gruncie procedury karnej, pozwalającą na zadośćuczynienie nakazowi wynikającemu z art. 190 ust 4 Konstytucji RP, wobec obrońców i pełnomocników. Postępowanie w trybie art. 540 § 2 kodeksu postępowania karnego, zostało wyłączone w stosunku do obrońców i pełnomocników, albowiem wznowienie postępowania karnego dokonane po orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego, przewidziane w procedurze karnej, nastąpić może wyłącznie na korzyść strony. Stąd też Rzecznik opowiada się za taką wykładnią przepisów w omawianym zakresie, która dopuszcza wniosek o uzupełnienie wyroku na podstawie art. 626 § 2 k.p.k. w związku z art. 190 ust. 4 Konstytucji RP. Doniosłość problematyki stosowania art. 626 § 2 k.p.k. wynika zaś z tego, że sprawy możliwości uzupełnienia rozstrzygnięcia o kosztach na tej podstawienie mają charakter odosobnionych i wielokrotnie pojawiają się w związku z wyrokiem Trybunał Konstytucyjnego z dnia 20 grudnia 2022 r. (sygn. akt. SK 78/21).

Wnioskowane dokonanie przez Sąd Najwyższy zasadniczej wykładni ustawy pozwoliłoby przeciwdziałać rozbieżnościom interpretacyjnym już zaistniałym w orzecznictwie samego Sądu Najwyższego, a które to rozbieżności są niekorzystne dla prawidłowego funkcjonowania prawa w praktyce.

Na zakończenie wskazania wymaga także, że rozstrzygnięcie przedstawionych zagadnień prawnych wydaje się konieczne z uwagi na ich doniosłość z punktu widzenia konstytucyjnie chronionych praw i wolności człowieka.

Art. 83 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym w swym § 1 wskazuje, iż: „[j]eżeli w orzecznictwie sądów powszechnych, sądów wojskowych lub Sądu Najwyższego ujawnią się rozbieżności w wykładni przepisów prawa będących podstawą ich orzekania, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego lub Prezes Sądu Najwyższego może, w celu zapewnienia jednolitości orzecznictwa, przedstawić wniosek o rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego Sądowi Najwyższemu w składzie 7 sędziów lub innym odpowiednim składzie. Stosowanie do § 2 tegoż przepisu: „Z wnioskiem, o którym mowa w § 1, mogą wystąpić również Prokurator Generalny, Rzecznik Praw Obywatelskich oraz w zakresie swojej właściwości, Prezes Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, Rzecznik Praw Dziecka, Rzecznik Praw Pacjenta, Przewodniczący Rady Dialogu Społecznego, Przewodniczący Komisji Nadzoru Finansowego, Rzecznik Finansowy i Rzecznik Małych i Średnich Przedsiębiorców”.

Zgodnie z zapatrywaniami doktryny prawa, kryteria warunkujące możliwość wystąpienia z wnioskiem o rozstrzygnięcie rozbieżności w orzecznictwie, to: 1) zaistnienie rozbieżności w wykładni prawa, 2) wykładnia dotyczy przepisów będących podstawą orzekania przez dany sąd, 3) rozbieżność wystąpiła w orzecznictwie sądów powszechnych, sądów wojskowych lub Sądu Najwyższego, 4) celem wniosku jest zapewnienie jednolitości orzecznictwa⁴.

Rozbieżność w orzecznictwie ma wynikać bezpośrednio z odmiennej interpretacji prawa (uchwała SN z 29.10.2012 r., I KZP 17/12, OSNKW 2012/12, poz. 123). Dodać należy, że rozbieżność między orzecznictwem i wypowiedziami doktryny nie może być podstawą do wystąpienia z wnioskiem o rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego (postanowienie SN z 25.02.2005 r., I KZP 33/04, LEX nr 142537).

Rozbieżność orzecniczą dotyczącą wykładni prawa dokonywanej przez Sąd Najwyższy jak też zaistnienie *ex auctoritate* „całych linii orzecniczych” sądów powszechnych, które udało się w niniejszym wniosku ukazać, stąd też uzasadnione jest wystąpienie przez RPO z wnioskiem, o którym mowa w art. 83 u.s.n.

⁴ Zob. R.A. Stefański, Abstrakcyjne pytania prawne do Sądu Najwyższego w sprawach karnych [w:] System Prawa Karnego Procesowego, t. 1, Zagadnienia ogólne, cz. 2, red. P. Hofmański, Warszawa 2014, s. 638 i n.

W związku powyższym, wnoszę jak na wstępie.

11/11/19

W załączeniu:

- 37 kopii powołanych we wniosku orzeczeń sądowych.